

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ECONOMY AND ENTERPRISE MANAGEMENT

DOI: 10.31319/2709-2879.2024iss1(8).306467pp70-76

УДК 005:658

Будько О.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське
ORCID ID: 0000-0002-3354-6515
e-mail: bisnescon@ukr.net

Кукса Ю.А., аспірант кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське
e-mail: bisnescon@ukr.net

Чехута М.П., голова Кам'янської районної ради
e-mail: mr.chekhuta@ukr.net

Budko Oksana, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance and Accounting
Dniprovsky State Technical University, Kamianske

Kuksa Yurii, Postgraduate student at Department of Finance and Accounting
Dniprovsk State Technical University, Kamianske

Chekhuta Maksym, Chairman of the Kamian District Council

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ЗРОСТАННЯ ВАРТОСТІ КОМПАНІЇ

ASSET MANAGEMENT SYSTEM AS A TOOL FOR INFLUENCE ON COMPANY VALUE INCREASE

У статті визначено актуальність формування системи управління активами (СУА) компанії. Висвітлено сутність і класифікаційні ознаки активів. Встановлено етапи управління активами відповідно до найбільш поширеної їхньої класифікації на необоротні та оборотні. Висвітлено особливості основних типів моделей управління оборотними активами (агресивна, консервативна, помірна). Визначено підходи до оцінки активів (дохідний, ринковий, витратний). Наведено види стратегій управління активами (аналіз активів, оптимізація витрат, ризик-менеджмент, технологічне оновлення). Визначено сутність системи управління активами. Надана характеристика міжнародним стандартам серії ISO 55000 «Управління активами. Загальний огляд, принципи та термінологія». Висвітлено основні положення функціонування СУА (формування вартості компанії, узгодженість, лідерство, гарантування). Надана характеристика найбільш поширених програмних засобів для управління активами. Визначено переваги впровадження системи управління активами.

Ключові слова: активи, управління, система управління активами, моделі управління активами, стратегії управління.

The article defines the relevance of the formation of the company's asset management system. The purpose of the article is to research modern methods of asset management that will provide the company with a stable position in a competitive environment. The essence of assets is highlighted. The classification characteristics of assets are given (by forms of functioning, by participation in turnover, by the level of liquidity, by the nature of ownership, by terms of operation). The stages of asset management are established in accordance with the most common classification of them into non-current and current assets. Specific features of non-current asset management that have an impact on the formation of the company's investment policy are determined. Measures that contribute to the

optimization of current assets are specified. Features of the main types of current asset management models (aggressive, conservative, moderate) are highlighted. Approaches to the assessment of assets (income, market, cost) are defined. Types of asset management strategies (asset analysis, cost optimization, risk management, technological update) are given. The essence of the asset management system is determined as a set of all interrelated and mutually coordinated actions of asset management (coordinated and optimized planning, selection of assets, acquisition (creation), liquidation, disposal, etc.). The characteristic is provided by international standards of the ISO 55000 series "Asset management. General overview, principles and terminology". Provisions regulated by these standards are defined. In particular, asset management policies and objectives, planning (operational, tactical, strategic), performance evaluation, improvement activities, guidance on the interaction of the asset management system with other policies and management systems. The main provisions of the functioning of the asset management system (formation of the company's value, consistency, leadership, guarantee) are highlighted. The characteristics of the most common software tools for asset management are given. The advantages of implementing the asset management system have been identified.

Key words: assets, management, asset management system, asset management models, management strategies.

JEL Classification: D24. M11

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку економіки потребують від компаній постійного підвищення конкурентоспроможності, яка досягається стійким фінансовим станом, а також вмінням раціонально розпоряджатися ресурсами та капіталом. Діяльність підприємства забезпечується використанням наявних активів, від структури яких залежить формування кінцевого фінансового результату. Саме від побудови ефективної системи управління активами залежить функціонування компанії в умовах жорсткої конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з управлінням активами розкривалися такими науковцями, як І.О. Бланк [1], Л.І. Бурдонос [2], В.М. Виноградня [2], Л.О. Вдовенко [3], В.О. Ганусич [6], О.Ю. Йолтуховська [6], Л.О. Коваленко [4], Л.М. Ремньова [4], Г.В. Ситник [1], І.М. Репіна [5], Я.В. Шеверя [6] та ін.

Водночас проблеми формування системи управління активами, впровадження якої впливає на зміну вартості компанії, потребують подальшого вирішення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасних методів управління активами, які забезпечать компанії стійкі позиції у конкурентному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Активи – це ресурси, які компанія використовує з метою отримання вигоди. Вибір методів управління активами залежить від класифікаційної групи активів, кожна з яких має своє призначення та особливості (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація активів

Класифікаційна ознака	Види активів
1. За формами функціонування	1) матеріальні 2) нематеріальні 3) фінансові активи
2. За участю в обороті	1) необоротні (основні засоби, капітальні та фінансові вкладення, нематеріальні активи); 2) оборотні (матеріальні, фінансові)
3. За рівнем ліквідності	1) абсолютно ліквідні; 2) швидколіквідні; 3) середньоліквідні; 4) важколіквідні

Продовження таблиці 1

4. За характером володіння	1) власні; 2) орендовані
5. За термінами експлуатації	1) короткострокові; 2) довгострокові

Джерело: складено авторами

Обґрунтована класифікація активів забезпечує прийняття більш виважених управлінських рішень та досягнення фінансових цілей. Класифікація активів сприяє формуванню збалансованого портфеля та дозволяє диверсифікувати ризики і доходи на підставі обґрунтованого співвідношення активів. Крім того, класифікація активів допомагає відслідковувати зміни вартості активів та скорегувати стратегію і тактику шляхом перерозподілу активів з урахуванням змін ринкових умов чи особливостей діяльності компанії.

Життєвий цикл активу передбачає ефективне і результативне його використання компанією для досягнення своїх бізнес-цілей. Зазвичай строк служби або використання активу охоплює всі етапи життєвого циклу. Управління активами дозволяє компанії здійснювати контроль продуктивності і стану своїх активів протягом всього терміну їх корисного використання.

Механізм управління активами базується на етапах, які враховують особливості активів відповідно до найбільш поширеної їхньої класифікації на необоротні та оборотні активи:

- 1 етап – ретроспективний аналіз активів;
- 2 етап – процес забезпечення оновлення активів у відповідні терміни;
- 3 етап – забезпечення необхідних обсягів активів;
- 4 етап – визначення потреби у збільшенні активів;
- 5 етап – розробка заходів щодо забезпечення ефективності (рентабельності) використання активів;
- 6 етап – визначення надійних джерел фінансування активів;
- 7 етап – визначення заходів щодо мінімізації втрат оборотних активів та необґрунтованого вибуття необоротних активів [7].

При управлінні необоротними активами до уваги беруться форми і методи впливу на них під час здійснення господарських операцій. Крім того, управління необоротними активами базується на особливостях їхнього кругообігу. Ефективна політика управління необоротними активами дозволяє створити матеріально-технічну базу підприємства відповідно до прогнозованих обсягів виробництва продукції компанії, визначити поточний стан необоротних активів, виявити резерви зростання ефективності використання необоротних активів. Це має прямий вплив на формування інвестиційної політики компанії, яка дасть можливість здійснювати придбання (або формування) необоротних активів з метою розширення обсягів виробництва, збільшити сукупну вартість активів та виробничу потужність компанії, постійно оновлювати та модернізувати основні засоби та, як наслідок, впливати на розмір податків.

Метою управління оборотними активами є визначення необхідних їх обсягів. Це дозволить уникнути надлишку оборотних активів та, відповідно, зниження ділової активності та забезпечить ефективність їх використання.

При цьому правлінська політика компанії передбачає розробку заходів, які сприяють оптимізації оборотних активів. До них слід віднести раціоналізацію обсягів запасів, зниження рівня потреб у запасах та скорочення витрат оборотних активів.

Раціоналізація обсягів запасів передбачає:

- 1) прогнозування попиту на готову продукцію, що дозволить визначити необхідний обсяг оборотних активів, зокрема виробничих запасів;
- 2) приріст виробничих запасів відповідно до визначених потреб;
- 3) зберігання виробничих запасів на складах у обсягах, які визначені тактичними і стратегічними цілями компанії;
- 4) створення умов щодо покращання зберігання запасів на складах;
- 5) удосконалення логістичних процесів.

Слід виділити такі основні типи моделей управління оборотними активами (підходи до формування), які мають різний ступінь співвідношення ризику і доходності:

- агресивна модель передбачає наявність значних сум грошових коштів, запасів, суттєвої дебіторської заборгованості. Така політика не забезпечує зростання рентабельності активів;

- консервативна модель передбачає стримування зростання оборотних активів, що впливає на незначну їхню питому вагу у загальній сумі активів та короткий період оборотності. Така політика забезпечує рентабельність активів, водночас може нести підвищений ризик виникнення технічної неплатоспроможності у випадку непередбачених ситуацій;

- помірна модель передбачає проміжну позицію компанії, за якої поточні активи складають приблизно половину всіх активів підприємства, а її оборотність має середній період. При цьому рентабельність і ризик неплатоспроможності знаходяться на середньому рівні.

Політика управління оборотними активами дозволяє оптимізувати склад і структуру оборотних активів відповідно до виробничих потреб компанії; оптимізувати структуру джерел фінансування оборотних активів; підвищити показники оборотності та рентабельності використання оборотних активів; забезпечити необхідний рівень ліквідності оборотних активів.

Ключовим елементом в управлінні сукупними активами є їхня оцінка, яка дозволяє визначити їхню реальну вартість. Серед поширених підходів до оцінки активів слід виділити:

- дохідний підхід, який базується на оцінці майбутніх доходів, дисконтованих до теперішнього часу;

- ринковий підхід передбачає порівняння активу з аналогічними активами, які реалізовані на ринку;

- витратний підхід ґрунтується на визначенні вартості відтворення або заміщення активу.

Слід виділити такі стратегії управління активами:

- глибокий аналіз активів – оцінки структури та динаміки активів та, відповідно, їх вплив на ефективність компанії;

- оптимізація витрат – ідентифікація та мінімізація неефективних витрат, які пов'язані з управлінням активами;

- ризик-менеджмент – оцінка і управління ризиками, які пов'язані з використанням активів для запобігання потенційних битків;

- технологічне оновлення – впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності управління активами.

Сукупність всіх взаємопов'язаних та взаємоузгоджених дій з управління активами (узгоджене і оптимізоване планування, вибір активів, придбання (створення), ліквідація, вибуття тощо) складають систему управління активами.

Провідними країнами у питаннях використання систем управління активами є Великобританія, Австралія, Нова Зеландія і США. Розробка систем управління активами базується на таких системах, як система управління якістю, система управління ризиками, принципах оптимізації портфеля інвестицій.

Саме у Великобританії було створено Інститут управління активами (Institute of Asset Management), який займається розробкою стандартів, програм та сприяє обміну досвідом.

Міжнародні стандарти серії ISO 55000 «Управління активами. Загальний огляд, принципи та термінологія» надають загальне уявлення про управління активами та про системи управління активами. Ці стандарти спрямовані на покращання фінансових результатів. Оптимізацію інвестиційних рішень, управління ризиком, забезпечення стійкості розвитку та підвищення ефективності діяльності компанії.

ISO 55000 встановлює вимоги для створення, підтримки та покращання системи управління активами. Крім того, цей стандарт регулює аспекти, пов'язані з фінансовими, екологічними та соціальними витратами, ризиками, якістю послуг та продуктивністю. Стандарт призначений для використання компаніями, які беруть участь у створенні, реалізації, підтримці і покращанні системи управління активами, компаніями, які беруть участь у реалізації діяльності з управління активами, а також постачальниками послуг; внутрішніми і

зовнішніми сторонами з метою оцінки їх здатності виконати правові, нормативні і договірні вимоги та власні вимоги компанії. Застосування цього стандарту дозволить компаніям досягти своїх цілей через результативне і ефективне управління активами.

Відповідно до цього стандарту система управління активами включає в себе:

- 1) політику управління активами;
- 2) цілі управління активами;
- 3) стратегічний план управління активами;
- 4) план управління активами;
- 5) діяльність, яка забезпечується засобами підтримки;
- 6) оперативне планування та управління, у т.ч. процеси і процедури, які застосовуються, щоб впливати безпосередньо на активи портфеля активів протягом їхнього життєвого циклу;
- 7) оцінку досягнутих результатів;
- 8) діяльність з покращання;
- 9) керівні вказівки про те, як системі управління активів пов'язуватися або взаємодіяти з іншими політиками, процесами та системами управління [7].

Функціонування системи управління активами визначається наступними положеннями:

- 1) формування вартості компанії – управління активами базується не на самому активі, а на цінності, яку він забезпечує компанії;
- 2) узгодженість – система управління активами перетворює визначені цілі компанії у певну сукупність дій (рішення, плани, діяльність). У результаті узгодженості відбувається інтеграція процесів управління активами з процесами у сфері управління фінансами, персоналом, інформаційними системами, логістикою та виробництвом;
- 3) лідерство – наявність необхідних компетенцій у керівництва компанії, що втілюється у чітко визначених ролях, відповідальності, повноваженнях, обізнаності, здійснення консультацій із зацікавленими особами;
- 4) гарантування (надання гарантій) передбачає, що активи виконуватимуть функції, які від них вимагаються (розробка і впровадження процесів, які пов'язують функції активів з цілями компанії, впровадження процесів, які гарантують наявність можливостей протягом життєвого циклу, впровадження процесів для моніторингу та постійного покращання).

Важливе значення в управлінні активами займають цифрові технології. До них слід віднести цифровий моніторинг через діаграми та панелі, засоби віртуального моделювання (створення копій виробничих процесів, що надає змогу представити всі активи, які використовуються компанією), інструменти, які забезпечують відстеження і маркування активів (дистанційне отримання інформації про характеристики та місце розташування всіх активів).

Для управління активами доцільно використовувати такі програмні засоби:

- ServiceNow – програмне забезпечення, яке доцільно використовувати компаніями, що надають послуги з управління запасами;
- Kissflow – фінансова хмара, яку використовують для управління активами;
- SAP ERP Suite – забезпечує комплексний набір технологій управління активами, має широкі функції;
- IBM Maximo – наскрізне рішення для управління активами, має детальний модуль обслуговування та інші інструменти управління запасами;
- Oracle E-Business Suite – забезпечує графічні інструменти подання звітів, що надає можливість зацікавленим особам створювати індивідуальні аналітичні звіти [8].

Також виділяють такі програмні рішення як SAP Asset Management та Oracle Asset Management, які мають високий ступінь надійності, широкий функціонал та можливості інтеграції з іншими корпоративними системами. Вибір програмного забезпечення має велике значення для зростання ефективності діяльності компанії та підвищення її конкурентоспроможності

Перевагами впровадження системи управління активами є:

- 1) покращання фінансових показників;

2) прийняття інвестиційних рішень відносно активів на підставі об'єктивної інформації, що дозволяє компаніям покращити свої інвестиційні рішення і досягти ефективного балансу витрат, ризиків, можливостей та продуктивності;

3) управління ризиками, що забезпечує скорочення фінансових втрат, сприятливий вплив на репутацію, а також мінімізація соціального та екологічного впливу;

4) підвищення якості продукції і послуг, внаслідок зростання ефективності використання активів, що відповідає очікуванням зацікавлених сторін;

5) демонстрація відповідності юридичним, законодавчим та нормативним вимогам;

6) покращання репутації шляхом підвищення задоволеності споживачів, обізнаності та довіри зацікавлених сторін;

7) підвищення стійкості компанії;

8) підвищення ефективності та результативності внаслідок удосконалення процесів та зростання результативності використання активів.

Висновки. Таким чином, система управління активами формується компаніями, які намагаються підвищити вартість свого бізнесу за рахунок активів, захистити свої матеріальні та нематеріальні активи, а також отримати більшу довіру з боку зацікавлених осіб. Впровадження і використання системи управління активами забезпечить скорочення витрат та підвищення результативності, прийняття обґрунтованих та ефективних інвестиційних рішень, які базуються на об'єктивній інформації, контроль ризиків, зростання стійкості компанії, отримання репутаційних вигод та конкурентних переваг, а також посилення соціальної відповідальності компанії.

Список використаної літератури

1. Бланк І. О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств: навч. посіб. К.: КНТЕУ, 2012. 784 с.
2. Бурдонос Л.І., Виноградня В.М. Управління активами підприємства в сучасних умовах. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. №160. С. 37-43.
3. Вдовенко Л.О. Ефективність управління активами – основа зростання фінансового потенціалу підприємств аграрного сектора. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. URL: <https://www.researchgate.net/publication/360525057> (дата звернення 08.02.2024).
4. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ, 2008. 483 с.
5. Репіна І.М. Варіація моделей управління активами підприємств та їх оцінювання. *Управління розвитком*. 2015. № 3. С. 126-130.
6. Шеверя Я.В., Йолтуховська О.Ю., Ганусич В.О. Бізнес-ризик в системі управління активами: аналіз, оцінка і прийняття рішень. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2023. №2 (62). С. 151-157.
7. ДСТУ ISO 55000:2019 Управління активами. Загальний огляд, принципи та термінологія. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=87897 (дата звернення 08.02.2024).
8. Система управління активами: переваги та 5 кращих програмних рішень. Офіційний сайт «Доходність бізнесу». URL: <https://businessyield.com/uk/management/asset-management-system/> (дата звернення: 08.02.2024).

References

- [1] Blank I. O., Sytnyk H.V. (2012) *Upravlinnia finansamy pidpriemstv* [Enterprise finance management]. Kyiv: KNTEU. (in Ukrainian)
- [2] Burdonos L.I., Vynogradnia, V.M. (2023) *Upravlinnia aktyvamy pidpriemstva v suchasnykh umovakh* [Management of enterprise assets in modern conditions]. *Scientific Collection «InterConf»*, no.160, pp. 37–43.
- [3] Vdovenko L.O. (2022) *Efektivnist upravlinnia aktyvamy – osnova zrostantia finansovoho potentsialu pidpriemstv ahrarnoho sektora* [The effectiveness of asset management is the basis

- for the growth of the financial potential of enterprises in the agricultural sector]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 37. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/360525057> (accessed 08 February 2024).
- [4] Kovalenko L.O., Remnyova L.M. (2008) *Finansovyi menedzhment* [Financial management]. Kyiv. (in Ukrainian)
- [5] Riepina I.M. (2015) Variatsiia modelei upravlinnia aktyvamy pidpryiemstv ta yikh otsiniuvannia [Variation of enterprise asset management models and their evaluation]. *Upravlinnia rozvytkom*, no. 3, pp. 126-130.
- [6] Sheveria Ya.V., Yoltukhovska O.Iu., Hanusych V.O. (2023) Biznes-ryzyk v systemi upravlinnia aktyvamy: analiz, otsinka i pryiniattia rishen [Business risk in the asset management system: analysis, assessment and decision-making]. *Nauovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, no. 2 (62), pp. 151-157.
- [7] DSTU ISO 55000:2019 Upravlinnia aktyvamy. Zahalnyi ohliad, pryntsypy ta terminolohiia [Asset management. General overview, principles and terminology]. Available at: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=87897 (accessed 08 February 2024).
- [8] Systema upravlinnia aktyvamy: perevahy ta 5 krashchykh prohramnykh rishen. Ofitsiinyi sait «Dokhodnist biznesu». [Asset management system: advantages and 5 best software solutions: Official site "Business Profitability"]. Available at: <https://businessyield.com/uk/management/asset-management-system/> (accessed 08 February 2024).

Надійшла до редколегії 05.04.2024